

El dia 30 d'octubre els ciutadans del Quebec han de dir sí o no -'oui' o 'non'- a la sobirania del seu país. EL TEMPS us presenta un document complet sobre les pors i les il·lusions del país a pocs dies de l'hora H.

“A *la prochaine!*” Van ser les últimes tres paraules pronunciades per René Lévesque la matinada del 20 de maig de 1980. Amb llàgrimes als ulls, el carismàtic primer ministre quebequès, l'artífex de la renaixença política del nacionalisme francòfon, acceptava la derrota en el primer referèndum sobre la sobirania de la “*belle province*” canadense. Lévesque acceptava la decisió del seu poble, llegendàriament indecís i contradictori, capaç de cometre l'audàcia més radical i comportar-se, alhora, de forma tan prudent com realista. Quinze anys més tard, el Quebec i els quebequesos tenen una altra oportunitat de demostrar si el temps transcorregut i els canvis produïts al sub-continent nord-americà i al món han alterat la seva consciència respecte a una federació que lluita, sense èxit, des de fa més d'un segle per construir una identitat nacional única. “*La prochaine*” ja té data: el dia 30 d'aquest mes.

Prop de set milions d'habitants estan invitats a aprovar o rebutjar, en referèndum, un projecte de llei aprovat per la majoria nacionalista del parlament provincial que declara la “sobirania” del territori. A la papereta de vot només hi ha una pregunta, redactada, això sí, de la forma més acurada: “Està d'acord vostè que el Quebec hauria d'obtenir la sobirania després d'haver fet una oferta formal al Canadà per establir-hi unes noves relacions econòmiques i polítiques, amb l'objectiu que el projecte de llei respecti el futur del Quebec i l'acord signat el 12 de juny de 1995?” Al voltant d'una qüestió tan delicada, la semàntica i la sintaxi té la seva particular importància. La paraula sobirania sembla la més idònia, la més suau entre totes les possibles, millor que “independència” i millor que “separació”, sens dubte. La terminologia, calculadament escollida, no amaga, però, les conseqüències finals de la pregunta plantejada: si guanya el sí, els governants del Quebec proclamaran la independència exactament dotze mesos després de la celebració d'aquest referèndum.

La qüestió és saber, ara, si “*la prochaine*” serà la definitiva. L'última enquesta, publicada

René Lévesque. Aquest polític carismàtic va ser decisiu en la represa del Quebec.

pel *Financial Post* de Toronto, assegura que el 36% dels quebequesos està decidit a votar a favor de la "sobirania", mentre que un 40% es decanta per votar en contra. Tot depèn, en conseqüència, del que facin el 24% restant d'indecisos. Les xifres, en principi, no es corresponen amb el resultat de les últimes eleccions provincials de setembre de 1994, on els nacionalistes del primer ministre Jacques Parizeau (Parti Québécois) van obtenir la majoria dels escons en el parlament regional. No és una paradoxa, el nacionalisme quebequès no és un bloc compacte: si tradicionalment es vota nacionalista es dubta, però, de la independència, un pas que molts consideren massa arriscat.

La població francòfona, de fet, entén de manera diversa el terme "sobirania", des dels que defensen únicament el "particularisme" (dret civil i llengua), als "sobiranistes" purs i durs, partidaris de la desvinculació total de la Federació, passant pels favorables a una simple descentralització federal canadenca, amb el reconeixement del Quebec com a societat distinta, amb un estatut particular que la diferenciï de la resta de províncies.

El favorables al sí secessionista —tothom ho reconeix— han guanyat molt terreny en els últims anys. L'augment del sentiment desinhibitament "independentista" tindria una explicació psicològica: els quebequesos ja no són un poble ingenu i temorós. La prosperitat econòmica i l'estabilitat social de la regió davant dels gegants en crisi del Canadà i els Estats Units els han atorgat una sensació de confiança i seguretat en si mateixos com mai en la seva atribuïda història. La cautela sembla haver deixat pas a l'astúcia en contrast amb la ingenuïtat amb què va actuar, per exemple, el ca-

rismàtic Lévesque el 1984, quan va renunciar a l'independentisme després de confiar en les bones promeses del primer ministre canadenc Brian Mulroney i en el seu projecte de reforma gradual de l'estructura federal del Canadà i de la Constitució (redactada a Londres i no acceptada mai pels quebequesos) en favor d'un major reconeixement dels drets de la província francòfona.

Una confiança i una credulitat que es van trencar definitivament el 1990 quan diversos representants indígenes i governs provincials van boicotejar el projecte de Mulroney (fracàs de l'Acord del llac Meech). Un bloqueig que es tornaria a repetir el 1992 amb el rebuig en referèndum federal dels acords de Charlottetown, que preveïen una reforma constitucional per considerar el Quebec una societat distinta. Encara que sembli paradoxal, els més entusiastes de la unitat canadenca tancaven, així, la porta a la plena integració del Quebec dins de

ELS WASP ES MOBILITZEN

"El Canadà és un compromís; si no hi ha un compromís, ja no hi haurà més Canadà" asseguren els nacionalistes canadencs mig amenaçadors, mig entristits. El govern federal canadenc dubta, davant una possible victòria "sobiranista", entre la decepció per la fi del somni canadenc i el temor a un possible enfonsament econòmic i a una desintegració a la soviètica d'aquest estat.

Les reclamacions independentistes del Quebec, cada cop més concretes, cada cop més realistes i serenes, han provocat el renaixement d'un sentiment nacionalista anglosaxó i protestant, en contraposició al separatisme francòfon i catòlic. La crisi social i econòmica afegida a la crisi d'identitat canadenques han provocat el sorgiment de polítics populistes amb un discurs ideològic unidimensional, basats en molts casos en un rebuig total al sistema i a la convivència multicultural.

L'arribada dels populistes ha coincidit amb la gairebé desaparició d'alguns partits tradicionals. En les últimes eleccions federals de 1993, el partit conservador, protagonista secular en el paisatge polític canadenc, va ser escombrat. Només van obtenir 2 dels 155 escons que tenien fins aleshores. Per contra, va pujar el Reform Party de Preston Manning, antifrancòfon, antiimmigrants, antiimpostos... L'anomenat Ross Perot canadenc coincideix amb els separatistes quebequesos en el rebuig al Canadà contemporani, però per raons diferents: Manning aspira a eliminar del país tota dualitat en favor de la unitat, res de bilingüisme, res de biculturalisme.

Manning és l'hereu d'aquells "anglos" que, en la dècada dels 50, exigien als quebequesos que parlessin "blanc", identificant el francès quebequès amb un simple dialecte de l'anglès, l'idioma de l'ètnia superior saxona. Els federalistes d'Ontario asseguren que els quebequesos s'han beneficiat durant l'últim segle dels avenços econòmics i d'una prosperitat industrial en detriment de la resta de la Federació. Acusen els partits tradicionals federals d'haver estat comprant la fidelitat del Quebec amb inversions econòmiques i amb tota mena de concessions polítiques i culturals.

El sentiment d'unitat d'alguns sectors radicals anglo-saxons arriba a tal extrem que, abans de permetre un Canadà sense el Québec, prefereixen la desaparició total de la Federació. En alguns parlaments regionals, de fet, com el Yukon, la Colúmbia Britànica i Alberta, alguns polítics ja parlen d'escindir-se i sol·licitar la incorporació als Estats Units. Washington no faria, en aquest sentit, res per evitar-ho, ja que aconseguiria fer realitat el vell projecte d'unir Alaska amb la resta de la Unió.

l'ordre polític de la Federació. Les esperances de Mulroney de reconciliar el Quebec i el Canadà es diluïen definitivament mentre els quebequesos es trobaven sobtadament amb una dura realitat: la d'una Federació majoritàriament anglòfona que no es refia d'ells, que tem perdre els beneficis produïts per la puixant economia quebequesa i que, en definitiva, té por que el divorci aprofundeixi la crisi social i política del país. Els quebequesos es despertaven d'un somni càndid i confiat per preparar-se, si arribés el cas, a iniciar un nou camí sols.

Parizeau ho té clar: "Desitgem la sobirania al Quebec i unes noves relacions amb la resta del Canadà, sense pressions". El primer ministre quebequés es refereix, sens dubte, a l'acord signat el 12 de juny de 1995 a què fa referència la pregunta del referèndum, a l'acord aprovat per les tres principals formacions secessionistes (el Partí Québécois de Parizeau, el Bloc Québécois de Lucien Brouillard i l'Action Démocratique de Mario Dumont) que preveu per a l'endemà del referèndum (en cas d'una victòria del sí) l'inici de negociacions amb Ottawa per establir unes relacions –bàsicament econòmiques– amb les províncies i territoris del Canadà. Un cop assolit un consens bilateral, el Quebec proclamaria la "sobirania" l'octubre-novembre de 1996.

La proposta "sobiranista" preveu mantenir el dòlar canadenc com a moneda única, conservar l'actual nivell de relacions comercials amb la Federació i integrar el nou estat en el Tractat de Lliure Comerç de l'Amèrica del Nord (NAFTA). S'estipula, igualment, l'inici de negociacions per al repartiment dels dèficits, dels actius de la reserva federal i dels immobles i propietats públiques. Quant a la defensa, es propugna una estratègia pacifista si bé es defensa la creació d'un exèrcit comú amb el Canadà, la integració en l'OTAN i en el NORAD, el sistema d'alerta aèria conjunta de Canadà i els Estats Units. Tota la resta: política exte-

El Quebec geogràfic

ORIOL MARTÍ

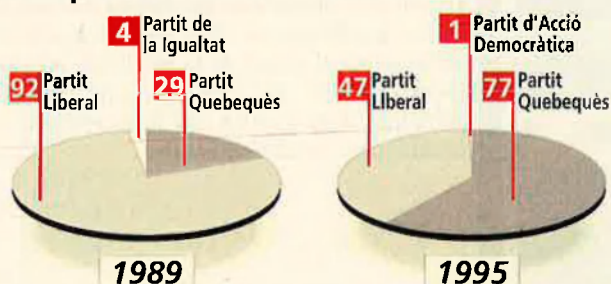
rior i interior, cultura i llengua, protecció social, sanitat i impostos seria responsabilitat única dels quebequesos.

El nacionalisme quebequés, sens dubte, ha guanyat maduresa després de tants revessos. Ja no és aquell pensament juvenil i impetuós dels anys setanta, il·lusionat amb termes com "alliberament nacional" i, alhora, província i moderat, més preocupat i gelós de no perdre les tradicions rurals i els ritus catòlics. La prosperitat econòmica ha modificat radicalment un pensament secessionista que ara intenta no fer un discurs apassionat, basat en qüestions lingüístiques o ètniques. Ara s'ha imposat un llenguatge racional, realista i tècnic. La independència té raó de ser perquè així ho demostra la calculadora. "Es tracta –ha dit Parizeau– no d'exaltar sinó de convèncer, d'escollir amb realisme, amb calma i amb lucidesa. Convèncer que un poble decideix millor el seu futur per si sol, que per participar en l'aventura del món cal abans separar-se del Canadà".

La nació sense estat més rica del planeta. La consigna, aquests últims mesos entre files independentistes ha estat "mantenir la calma i el cap fred". La qüestió és no caure en

El Quebec polític

Composició Assemblea Nacional:

ORIOL MARTÍ

MINORIES ENTRE LA MINORIA

Els anglòfons arraconats

El Quebec és l'únic lloc de la terra on l'anglès es bat en retirada, allà, al costat mateix del gegant nord-americà. La francesització imposada sobre el territori els últims vint anys ha arribat a l'extrem que el Quebec és un dels pocs llocs de la terra on no existeix el senyal de trànsit *stop*, que han substituït pel d'*arret*.

Les lleis favorables al francès han irritat bona part de la comunitat anglòfona, que no ha dubtat, diverses vegades, a recórrer contra als tribunals federals. Aquesta mena de reivindicacions estan capitalitzades pel grup polític Equality (en l'actualitat sense representants parlamentaris). L'última acció dels seus promotors ha estat elevar a les Nacions Unides la llei provincial que preveu l'obligatorietat de l'ensenyament en francès amb una sola excepció: només podran rebre classes en anglès els fills de pares que hagin rebut escolarització en aquest idioma.

La minoria anglòfona del Quebec compta amb totes les simpaties dels seus iguals, majoritaris, en la resta de la Federació. Els anglòfons reculen en bona part del país però estan molt a prop de la victòria a Montreal, on es concentra gairebé la meitat de la població quebequesa. El Conseil de la Langue Française de Québec ha calculat que abans de final de segle la ciutat comptarà amb el 50% de francòfons i el 50% d'anglòfons, enfront del 60-40 actual.

Aquest fenomen s'explica per l'escassa natalitat de la província (amb una taxa de l'1,4, una de les més baixes del món) i l'augment d'immigrants nord-americans i d'altres països que, per costum, trien l'anglès malgrat la política lingüística restrictiva de les autoritats.

La soberania indígena

"Si el Canadà és un ens divisible, per què no ho és també el Quebec". La comunitat índia de la "*belle province*" ha amenaçat de desenterrar un cop més la destrucció de guerra. La població autòctona, malgrat representar només un 0,8% del total de la població quebequesa, vol fer valer el seu vot de qualitat. Una veu i una reivindicació monopolitzades per la comunitat indígena més populosa i organitzada políticament, els mohawk.

Els seus líders ja han advertit el govern nacionalista que, en cas d'una victòria del sí en el referèndum de sobirania, la seva tribu es pronunciarà en referèndum en favor d'una autonomia total a les regions ancestrals o en favor de la independència. "Sembla com si només els blancs tinguessin el dret a l'autodeterminació. Per què els quebequesos poden exercir-la i la gent que sempre hem viscut aquí no?" Així es pronuncia Kenneth Deer, l'editor del diari de la comunitat mohawk, *Eastern Door*. Deer i els polítics indigenistes tornen, així, d'alguna forma, la pilota als nacionalistes francòfons: la reivindicació d'una cultura, una llengua i una societat particular i diferenciada és un argument, en el cas dels indis, irrefutable.

En ple esforç final de la campanya electoral, Parizeau i el seu gabinet mantenen ben obert sobre la taula el dossier dels nadius i ha intensificat les negociacions amb els líders de les onze tribus quebequeses per arribar a un consens. Les autoritats "sobiranistes" s'han afanyat a prometre que, en un hipotètic marc administratiu nou, els indígenes gaudiran d'un autogovern més ampli a les seves regions, sense violar la integritat territorial del Quebec.

De moment, Parizeau només ha aconseguit el suport de dues comunitats indígenes francòfones, els montagnais i els attikamek. En el seu intent de tranquil·litzar els líders aborígens, el govern ha decidit renunciar al projecte hidroelèctric de Great Whale (una obra de 9 bilions de pessetes) situat enmig del territori cree.

Una part de la classe política ha criticat la decisió per ser una concessió massa descarada i una capitulació davant les amenaces dels cree, els líders dels quals també han avisat, com els mohawk, que exerciran el seu dret a no compartir el nou viatge independent del Quebec i que aquest sentiment serà ratificat en referèndum per la seva comunitat.

Els polítics aborígens utilitzen, sens dubte, un llenguatge menys diplomàtic que la minoria anglòfona. El líder cree, Coon Come, ha acusat els separatistes francòfons de racistes i diu que pretenen constituir un país en base a la puresa ètnica. Les acusacions han agafat una mica per sorpresa els líders quebequesos que, efectivament, fins ara havien menyspreat el paper de la població autòctona en la constitució d'un país que —segons es diu— vol créixer seguint els principis democràtics, en la tolerància i en la pluralitat multiètnica i multilingüística.

els errors innocents comesos per Lévesque, els que van provocar el fracàs del referèndum sobre la sobirania associada de 1980. Es tracta de contrarestar les amenaces i els advertiments apocalíptics provinents d'Ottawa i del primer ministre federal, el també quebequès Jean Chrétien. Al Metro de Montreal, la ciutat més gran del Quebec, el govern regional vol tranquil·litzar l'electorat anglòfon, federalista o simplement indecis amb cartells on es promet que el territori, un cop "sobirà", conservarà la moneda i que els qui ho desitgin podran conservar el passaport canadenc. "La sobirania -diuen- té com a únic objectiu millorar les nostres vides".

El Quebec és una societat amb un dels nivells de benestar més alts del món i amb una economia avançada, progressivament internacionalitzada; és, sens, dubte la nació sense estat més rica i pròspera del planeta. També és, però, el pilar econòmic d'un estat, el canadenc, tan complex com poderós, el segon més gran del món en territori i membre de l'exclusiu club del G-7, el dels països més rics i industrialitzats de la terra. El govern d'Ottawa, tal i com va fer el 1980, s'ha dedicat a fer campanya advertint del caos econòmic que plana sobre un Quebec independent: el divorci -diuen- tindrà un preu i no hi haurà regals.

La propaganda antisobirania vol, en efecte, tirar per terra la principal promesa dels nacionalistes francòfons (independència amb vincles econòmics). El govern central, a través del ministre de Finances, Paul Martin, abans de conèixer els resultats, ja ha avançat que no s'acceptarà la proposta "sobiranista"; no hi haurà, en definitiva, ni associació comercial ni una incorporació immediata al NAFTA. Igualment ha avisat els independentistes quebequesos que hauran d'assumir ells sols el gran cost de la secessió. El nou estat -s'informarà- haurà d'assumir equitativament la part corresponent del deute exterior canadenc i del dèficit intern de la Federació. Això provocarà -asseguren- una crisi fiscal gegantina que produirà la fugida de capitals, el creixement de la inflació i la desconfiança dels inversors i dels mercats financers internacionals.

El Quebec econòmic

Capital	Ciutat del Quebec
Superfície	1.540.680 km ²
Població	7,2 milions (juliol 1993)
PIB	15 bilions de pessetes
Taxa d'atur	12,2% (10,3% al Canadà)
Inflació	2%

ORIOU MARTÍ

Les autoritats independentistes, per contra, responen que ja s'han fet números i que la secessió és més que positiva: és rendible. Al Quebec es comenta, efectivament, amb una certa ironia, que l'últim vist-i-plau abans de convocar el referèndum va ser donat pels economistes i no pels polítics.

Certament, les autoritats regionals s'han afanyat a fer públics tota mena d'estudis macroeconòmics que demostren els avantatges de la secessió. El més important l'ha redactat l'Institut de Recherches Scientifiques de la Universitat del Quebec. El Canadà -afirma aquest estudi- s'ha convertit en un pes mort per a l'economia quebequesa; la regió aporta al país molt més del que rep del govern central. Igualment, es posa en relleu que l'estructura federal, irreformable després de tants avatars, és massa pesant, complexa i burocràtica; la immensitat del país i els conflictes d'interessos entre províncies fan del Canadà un país difícil de governar i molt car de mantenir. Com a contrapunt s'indica que l'economia de la província és molt més rica i autosuficient que la de tots els països de l'Àfrica i de bona part de Sud-amèrica i Àsia i d'alguns europeus.

Des que el primer ministre quebequès Jean Lesage (liberal) va instaurar als anys seixanta l'anomenada "revolució tranquil·la", la cultura i l'economia del Quebec francòfon no han parat de millorar. Va ser crucial la transformació de la mentalitat conservadora de la societat, molt vinculada fins aleshores amb l'església catòlica. La secularització del país va fer disminuir el protagonisme del clergat en el procés productiu, l'estructura econòmica va deixar de dependre exclusivament de l'agricultura primària per fer-ho de la indústria (40% per cent del total canadenc) i en l'explotació de les immenses riqueses naturals del país i també en els serveis.

Igualment gaudeix d'una relació comercial de privilegi amb l'economia del líder polític mundial, els Estats Units, i particularment amb la regió de Nova Anglaterra (el subministrament elèctric de la ciutat de Nova York prové bàsicament dels enormes complexos hidroelèctrics del Quebec i els seus boscos forneixen en bona mesura les editorials i diaris nord-americans). El Quebec posseeix, a més, una de les reserves minerals més grans del planeta, en concret de coure, or, zinc, ferro i amiant. En definitiva, el govern regional vol promoure la idea que el Quebec és un país viable, que la independència no es una aventura. Un missatge dirigit, especialment, als empresaris de la regió, històricament federalistes. Els vol tranquil·litzar afir-

Brian Mulroney. L'any 1990, l'oposició boicotejà la seva proposta de federalització.

LA 'MARE PÀTRIA', A L'EXPECTATIVA

Des d'aquell "Vive le Québec Libre!" cridat pel general Charles de Gaulle davant l'estupor general a Montreal el 1967, la diplomàcia francesa ha actuat sempre amb una exquisida moderació i en l'actualitat manté una política de neutralitat respecte a la qüestió. És un sentiment, però, exclusivament oficial; el moviment neo-gaullista de l'actual president Jacques

Chirac i De Gaulle. El suport neutre.

Chirac és descaradament pro-quebequès. Es tracta d'un impuls contradictori donada la tradicional predisposició centralista de l'estat francès, contrari als moviments separatistes. El Quebec, però, seria un magnífic aliat en una regió del planeta on França té interessos econòmics i polítics (l'antiga colònia -avui, col·lectivitat- de Saint Pierre et Miquelon).

Els polítics nacionalistes del Québec continuen mirant França com la "mare pàtria". A principi d'any, el primer ministre, Jacques Parizeau, va prendre la paraula davant l'Assemblea Nacional de París. Les autoritats franceses li van dispensar honors de cap d'estat: guàrdia republicana vestida de gala, entrada per la porta principal i banda de música. Davant els diputats, Parizeau va demanar ajut a França, conscient que si guanya el "sí" al referèndum de sobirania, el Quebec necessitarà un padrí per entrar en el club de les nacions independents.

mant que l'actual diversificació dels intercanvis comercials del Quebec amb l'exterior fa que la regió cada dia sigui menys dependent del comerç interior canadenc. Per tot això, s'assegura, és molt millor ara deixar anar les amarres.

Estratègies per a ser un 'país normal'.

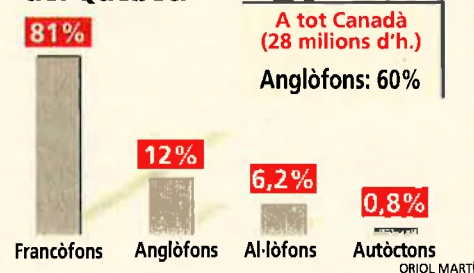
La "revolució tranquil·la", de Jean Lesage, no solament va alterar les seculars relacions de la "belle province" amb la resta dels Canadà, no solament va transformar la correlació de forces polítiques o l'economia. La dècada dels seixanta va servir perquè els quebequesos es dediquessin amb apassionament a reconstruir la seva personalitat com a poble diferent, a espolsar-se d'alguna manera un sentiment d'inferioritat respecte als anglòfons. Tothom, en bona mesura, hi va estar implicat: intel·lectuals, polítics, cantants, actors... En un clar procés d'autoestima col·lectiu, els quebequesos passaren de considerar-se ciutadans de segona a sentir-se, com deia Lévesque, "un país normal". Apassionament, però, no vol dir improvisació: el cas quebequès val com a exemple de planificació estratègica, política i cultural, posada al servei de la recuperació d'una identitat nacional.

Dels 80.000 colons derrotats pels anglesos al segle XVIII, el Quebec ha passat en l'actualitat a tenir 7 milions d'habitants. Aquest creixement demogràfic explosiu és, en part, fruit

El Quebec lingüístic

Composició lingüística del Quebec:

d'una política natalista fomentada per l'església catòlica coneguda com la "venjança dels bressols", adreçada a contrarestar les successives onades immigratòries de colons anglòfons (anglesos, escocesos i irlandesos).

Actualment els quebequesos d'origen francès representen el 81% de la població de la província, i els anglòfons el 12% i resideixen bàsicament en l'aglomeració urbana més gran de la província, Montreal.

El Quebec va ser un dels primers indrets on es va emprar el terme "immersió lingüística". El futur del francès com a llengua pròpia ha estat, claríssimament, una de les prioritats dels ideòlegs i governants nacionalistes, davant la pressió abassegadora durant aquest segle de l'anglès en tots els àmbits de la societat i el fet constatat que les noves onades d'immigrants d'Amèrica Llatina, Itàlia, Portugal i Àsia optaven majoritàriament per l'anglès com a llengua de relació. Per rectificar la situació, el 1977 va entrar en vigor la llei 101 que passa a considerar la llengua francesa únic idioma oficial de la província. La llei va irritar els anglòfons, que van aconseguir que el Tribunal de Justícia fe-

PARIZEAU, UN FEDERALISTA PENEDIT

Quan tenia 38 anys, Parizeau era federalista, una persona convençuda fermament de la unitat del Canadà. Un dia, segons diu, va pujar en un tren de la Canadian Pacific a Montreal i es va baixar a Alberta transformat en nacionalista. Durant el trajecte va arribar a la conclusió que els mals del federalisme canadenc es resoldrien, efectivament, amb un govern central fort, però que per al Quebec era millor la creació d'un estat separat.

Segon fill d'una família rica de Montreal, Parizeau va estudiar a l'anglòfon London School of Economics. Es va iniciar en la política als anys seixanta, durant la "revolució tranquil·la" promoguda pels liberals quebequesos, com assessor del primer ministre Daniel Johnson. Passat a les files nacionalistes, va participar com a ministre en el govern de René Lévesque, del qual es va separar als anys vuitanta per abandonar la reivindicació "sobirana". A la dècada dels 90 va prendre el control del Parti Québécois i, des de setembre de l'any passat, és el primer ministre de la regió. La mateixa nit de la victòria electoral va prometre que, sense demora, sotmetria a sufragi universal la sobirania de la província.

deral invalidés la part més agosarada d'aquest decret.

Es va aconseguir, almenys, modificar l'aspecte visual de les ciutats quebequeses, on fins i tot el rètol del senyal de trànsit "stop" va ser canviat per "arret". La polèmica, però, va ser, i encara ho és, més ferotge en l'àmbit escolar. Segons la llei d'immersió, només els nens anglòfons tenen dret a escoles exclusives en llengua anglesa. Per contra, els nens dels immigrants al·lòfons (els que no tenen com a llengua pròpia el francès ni l'anglès) estan obligats a cursar els estudis primaris en escoles del govern provincial, que són exclusivament en francès. Jueus, grecs i italians s'han destacat especialment per les seves reticències a acceptar-ho.

Un altre aspecte vivament criticat de l'estratègia nacionalista ha estat el tema de la política migratòria. Fent ús de les competències atorgades per Ottawa per imposar les quotes d'immigració, el govern quebequés exerceix la selecció dels immigrants afavorint l'arribada de ciutadans estrangers procedents de zones francòfones. Així, molts dels nous immigrants procedeixen de França o de les seves antigues o actuals colònies de l'Àfrica, Amèrica i Àsia.

El resultat és que, efectivament, el francès i la seva cultura ha recuperat molt de terreny,

ARXIU

Jacques Parizeau. Des de setembre de l'any passat primer ministre del Quebec, Parizeau va prometre el mateix dia de la seva victòria electoral que sotmetria a sufragi universal la qüestió de la sobirania.

fins arribar a l'extrem de considerar-se ja una arma de defensa davant del procés de nord-americantització que clarament pateix el Canadà i també el Quebec.

Darrerament, el discurs "sobiranista" ha evitat la polèmica cultural de cara a evitar tensions entre comunitats posteriors a una hipotètica proclamació d'independència i s'ha limitat a insistir en els termes econòmics objectius. Aquest discurs secessionista es troba amb el conflicte individual d'haver de construir un projecte de nació al marge de les consideracions lingüístiques o d'origen, susceptibles d'aixecar susceptibilitats innecessàries. Les qüestions que es plantegen no són fàcils de resoldre. Com depurar del terme sobirania els termes ètnia o llengua? Com evitar l'alienació de la comunitat anglòfona, profundament vinculada a Montreal?

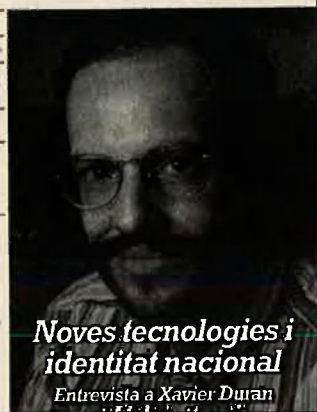
Molts temen que en un Québec independent totes dues comunitats estarien condemnades a conuiu estretament, posant fi a la "relació" mantinguda fins ara: en el marc de la Federació, anglòfons i francòfons han cohabitat des de la indiferència i la ignorància mútua, allò que els canadencs anomenen "les dues solituds". Una actitud que —tothom ho reconeix— ha servit almenys per allunyar el risc d'un enfrontament civil.

Nicolás Valle

és a la venda

debat
NACIONALISTA

26 **debat**
NACIONALISTA

Tema a debat:
Noves tecnologies i identitat nacional.

Televisió, tecnologia de la comunicació i reconstrucció nacional de Catalunya. Jaume Ferrus

La TV, entre el cel i el cable. Josep Gifreu

La llengua catalana i el xip. Miquel Renui

Les autopistes de la informació a Catalunya. Carles Flamerich.

Prensa electrònica. Posar el català on line. Vicent Partal.

Del paper al silici. La literatura en temps de l'accés massiu a la cibernètica. Oriol Izquierdo.

De Minitel a Internet: entre francofonia i identitat a la Catalunya del Nord. Pere Verdàguer

Llibres:

L'intent franquista de genocidi cultural contra Catalunya. Josep Benet / **Història d'un home dret: Josep Paliach.** Antònia Pallach / **El Llibre Negre de Catalunya. De Felip V a l'EBEC.** Josep M. Ainaud de Lasarte / **Catalunya i Espanya plurinacional.** Josep Antoni Duran i Lleida / **Reconstrucció Nacional.** Arcadi Calzada, Carles Ullena / **Quo vadis Catalunya?** Ernest Ullena / **Esquerra Republicana de Catalunya.** Angel Colom / **Els nacionalismes perillosos.** Josep M. Huguet, Joan M. Serra / **Ignasi Pontí. Enginyer industrial i mecenes de la cultura catalana.** Xavier Duran. Juli Reales / **Tecnòpoll.** Neel Postman / **Telèpols.** Javier Echeverría / **L'intelligence collective.** Pierre Lévy / **La red Galindo.** Pepe Rei.

Hemeroteca:

Rauxa, Anàlisi 17, Passatge, Veus alternatives, Viure en català, Foc Nou, Carta Blanca, La Diada, Cataliure, El Tempir, Branca!, El Mirall.

L'opinió del director:
Comença una nova etapa. Miquel Sellarès.

Presentació

Editorial:
Entrar al segle XXI com a nació.

L'Opinió Catalana:
L'opció de la sobirania.
Josep A. Duran i Lleida, Joseba Egibar, Pere Mayor, Jaume Renyer, Jordi Sánchez

Referents d'una nació:
Entrevista a Gabriel Ferraté. Eduard Voltas.

Cròniques nacionalistes:
Cipriano García: reivindicació d'un ideòleg del MOC. Emili Gasch
Unió de Policia de Catalunya: compromís i eficàcia. Ailons Cano
Novenes Jornades: la situació al País Valencià.
El Bloc Jaume I: el front patriòtic de frontera. Agustí Cerdà.
Com sortiren al carrer fins a trenta mil mallorquins. Antoni Mir.
Cent anys de Batista i Roca. Josep Sorri i Jané
Política de paper. Josep M. Pasqui
XX Congrés Nacional d'ERC. Joan Riklao.
Grup de reflexió de Debat Nacionalista.

Entrevista:
Xavier Duran:
"El nacionalisme català no ha fet la reflexió del canvi de segle".
Eduard Voltas.